

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Mgr. Tereza Dědinová, Ph.D.

Habilitační práce

Lidé, příroda a environmentální krize: Spekulativní fikce v antropocénu

Oponent

doc. Mgr. Petr Kopecký, Ph.D.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Katedra anglistiky a amerikanistiky, FF Ostravské univerzity

Tereza Dědinová si ve svém textu vytyčila hned několik cílů. Primárně zkoumá různé strategie literárních pojetí vztahu mezi přírodou a kulturou a ztvárnění environmentální krize ve spekulativní fikci. Mezi další uvedené cíle patří posílení povědomí o spekulativní fikci či představení vývoje a témat ekokritiky (viz str. 14). Základní rámec práce tvoří koncept antropocénu, jenž v ekokritickém bádání v poslední dekádě získává na důležitosti. Premisou antropocénu je idea, že lidské konání má zásadní dopad na planetu. Práce je členěna do několika kapitol, které nesou poetický, zároveň však přiléhavý název (Prameny, Punkva, Soutoky).

V kapitole „Prameny“ autorka podává kvalifikovaný výklad klíčového pojmu antropocénu jako problému, který je relevantní nejen pro přírodní, ale také pro společenské a humanitní vědy. V této teoretické části mj. přesvědčivě rozšiřuje vymezení fantastické literatury ke spekulativní fikci. Avizuje při tom, že díla analyzovaná v následujících částech nesou znaky narušování tradičních ontologických kategorií.

V další kapitole (Punkva) na podporu svých tezí přináší řadu cenných poznatků z oblasti kognitivních věd, které dokládají, že čtenářský prožitek má potenciál změnit pohled na svět. Upozorňuje v této souvislosti na podstatný rozdíl mezi fikcí a literaturou faktu. S odkazem na předního amerického ekokritika L. Buella uvádí příklad knihy, který je spojen se zrodem moderního environmentálního hnutí v USA, konkrétně jde o *Tiché jaro* z pera Rachel Carsonové. Tento text příkladně prezentuje vědecká fakta prostřednictvím uměleckých postupů. Za přínosný a relativně inovativní považují i pojednání o konceptu vtělení (viz str. 75-76).

Obě úvodní kapitoly jsou užitečným teoretickým vstupem, který je úzce spojen s následnou, převážně analytickou částí práce. Tereza Dědinová představuje a někdy také do češtiny překládá klíčové teoretické pojmy. Lze tedy konstatovat, že zde poskytuje fundovaný teoretický základ, na němž pak staví při rozboru primárních zdrojů. Kladně hodnotím také konciznost a přehlednost úvodní části práce.

Ve třetí kapitole (Soutoky) autorka představuje komplexní popis ekokritiky a jejích jednotlivých vývojových fází. V tomto „žánru“ se řadí k nejzdařilejším vůbec, anglicky psané texty nevyjímaje. Čtenářovi podává velmi plastický pohled na složitosti a

souvislosti na poli ekokritiky. Správně poukazuje na pnutí uvnitř jednotlivých vln. Nabízí také jejich kritickou reflexi a v neposlední řadě provádí i výbornou syntézu. Pozitivně hodnotím analytické pasáže věnované románům *The New Wilderness* a *Antarctica*. Aplikuje v nich vhodně teoretické koncepty a perspektivy. Zvláště umě pracuje s koncepty pletiva a transkorporeality, které jsou v ekokritickém bádání poměrně nové (např. viz str. 135). Čerpá mj. z příbuzných disciplín (např. ekopsychologie) a počíná si při tom velmi erudovaně. Za pozornost dále stojí oddíl věnovaný decentralizaci člověka a antropomorfizaci přírody, v němž Tereza Dědinová analyzuje způsoby zpochybnění dualismu a objektifikace přírody. V rámci původní ekokritické analýzy vybraných děl, jejíž úroveň je srovnatelná s texty v etablovaných oborových (tj. ekokritických) periodikách, autorka prokazuje dobrou znalost příslušné metodologie i terminologie, kterou v analýze účelně aplikuje. Pro české čtenáře může být cenné mimo jiné pojednání o hyperobjektu, nelokalitě, ekocidním vědomí či planetarismu, což jsou na poli ekokritiky také relativně nové koncepty. Pozoruhodná je i sekce o klimatické fikci (*cli-fi*), která patří k vůbec prvním sondám do tohoto žánru psaných v českém jazyce (zčásti vydáno dříve časopisecky).

Co se týče použité literatury, ta se vyznačuje nadstandardní šíří záběru, což je dáno také interdisciplinárním pojetím práce. Lze tedy konstatovat, že práce je vystavěna na široké pramenné základně. Ba co víc, autorka čtenáře nenechá na pochybách o tom, že v dané oblasti je velmi dobře zorientovaná.

Po jazykové stránce je práce na očekávané úrovni. Jazykové prohřešky se vyskytují jen ojediněle. Výjimečně nadstandardní výskyt drobných chyb lze zaznamenat na straně 88 (*centrury, assotiation, writting*).

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Jaká úskalí představují pro přijetí ekokritiky v českém literárněvědném prostředí ideologizující aspekty toho směru?
2. Existuje více odlišností mezi českým pojmem příroda a anglickým *nature*? Viz str. 100 a 101
3. Jaká kritéria byla uplatněna při výběru primárních zdrojů?

Závěr

Habilitační práce Mgr. Terezy Dědinové, Ph.D., *Lidé, příroda a environmentální krize: Spekulativní fikce v antropocénu* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru česká literatura.

V Rožnově pod Radhoštěm

Dne 5. října 2025

poupis